

Recorregut per la llengua d'Ausiàs March: (1397-1458)

Emili Casanova

1. Preliminar
 2. L'opció lingüística d'Ausiàs March
 3. El component lèxic
 4. El component morfosintàctic
 5. Conclusions
- Referències bibliogràfiques

RECORREGUT PER LA LLENGUA D'AUSIÀS MARCH (1397-1458)

1. PRELIMINAR

La llengua del segle XV encara no ha estat prou estudiada. I, a pesar de la seua fama, tampoc no la del poeta Ausiàs March, com han destacat Nadal i Prats (1997) en el segon volum de la *Història de la llengua catalana*.¹

Els motius, dos principalment:

a) Fins ara March només ha interessat historiadors de la literatura, capficats a esbrinar per què emprà una nova llengua poètica, escrivint en la seua llengua materna i no en occità com havien fet els seus predecessors, a recomptar els provençalismes que usa o, darrerament, a buscar les fonts de la seua poesia, especialment en la filosofia natural, en la ciència i la medicina de l'època i en la teologia.² En concret, s'ha estudiat especialment l'estil i les figures retòriques de la seua obra: ús de les metàfores, de l'originalitat de

1. «Són encara molt pocs els estudis que s'han fet de la llengua de la poesia de March. Pere Bohigas, per exemple, no en diu ben res. Martí de Riquer hi ha dedicat una atenció marginal: examina breument els "lleus provençalismes" que s'hi detecten. Encara hem de recórrer al treball de Sanchis Guarner, que insinua unes quantes pistes que nosaltres seguirem. Albert Hauf ha obert camins nous amb l'anàlisi de les freqüències de mots». Això no lleva, clar és, que tant el *Diccionari Aguiló*, com el *DCVB*, com el *DECat* de Coromines l'hagen buidat quasi completament.

2. Lola Badia (1997) ha situat molt bé aquesta nova línia: «És en la imbricació de la filosofia natural amb la moral que cal situar el pensament de March» (Badia 1997: 36).

les seues comparacions, del jo poètic, dels temes com l'amor, la mort...³

b) La senzillesa de la llengua de March. A pesar que Sanchis Guarner (1959-62: 87) deia que March és un poeta «difícil por su concepto, a veces casi hermético... y difícil también, y bastante, por su lengua», crec amb Di Girolamo (1997: 5), que «el que sovint és difícil, obscur en la seua poesia és el seu pensament, mai el seu llenguatge». March presenta majoritàriament la llengua estàndard i cancelleresca de la seua època, pràcticament sense mots obscurs ni cultismes llatins. Només amb provençalismes introduïts i coneguts per la gent a la qual anava destinada la seua poesia, els quals usava com a recurs estilístic. A més de ser normals els mots emprats, n'usa molt pocs de diferents, al voltant de 700, com podem comprovar a partir de les concordances de Hauf (1983: 121-124).

La tradició de la dificultat de la llengua de March arranca del segle XVI, època en què s'edita per primera vegada (1539) i en la qual ja es fan glossaris interpretadors d'una part del seu vocabulari, com el de Joan de Resa. És Germà Colón, el nostre millor filòleg, l'únic que ha estudiat la llengua de March: els vocabularis de mots obscurs (una part dels quals ha editat), comentaris a aquests vocables, el mot rar *orrupte* o el controvertit nom del poeta, Ausiàs.⁴ De fet la majoria dels lexemes de March consten al *DCVB* i han estat aprofitats pel *DECat* de Joan Coromines. És un cas semblant al de l'altre poeta del XV, Corella. Com veia encertadament Joan Fuster (1976: 121); «Si Corella és difícil de llegir, no és pas pel lèxic –que només es distingeix per una certa profusió de llatinismes– ni per la flexió verbal –generalment acostada a les

3. Una exhaustiva bibliografia sobre March es pot trobar en Alemany/Martines 1997. Una part de l'obra de Marie Claire Zimmermann ha estat arreplegada en Zimmermann 1998.

4. A més dels tres articles de Colón que recullen Alemany/Martines (1997), hem de citar-ne el darrer, «Ausiàs March, interpretat al segle XVI per Juan de Resa i Jorge de Montemayor», en Alemany 1997: 89-116. Colón ha arribat a dir que March no ha tingut sort amb els lingüistes perquè l'han interpretat malament en algunes ocasions i, en un treball sobre el mot *orrupte* (Colón 1997: 59), afirma que «en el cabal d'Ausiàs March hi ha molts casos com el que he assajat d'aclarir»

formes vives de València—; ho és per la sintaxi, per la construcció de la frase recargolada, opulenta».

Analitzada des del segle XX, la llengua de March sí que és obscura i difícil. Per una banda per la seua sintaxi poètica, dura i aspra, més calcada de la llatina que el que Sanchis Guarner suposava, i pel lèxic emprat (el propi d'un cavaller valencià de la primera meitat del XV), lèxic que ja en el temps de March començava a considerar-se antiquat i a ser substituït per una nova capa de lèxic emergent, el lèxic col·loquial de la ciutat de València, que fins a la primera meitat del XVI eliminarà una gran part del lèxic cancelleresc com ja Corella, Villena, Martorell i, sobretot, Jaume Roig i els escriptors satírics mostren.

En canvi, analitzats des del segle XV, al meu parer, la morfologia i el lèxic emprat per March són els propis de la seua classe a la seua època, i és tot transparent i fàcilment entenedor des d'aquesta perspectiva. Només algun mot, alguns problemes d'edició i algunes grafies enterboleixen, com veurem, aquesta transparència.

L'obra sencera de March, formada per 128 poemes, uns 10.000 versos i un lèxic reduït, només ha estat estudiada lingüísticament per Sanchis Guarner (1959-62). En canvi, com destaquen Hauf (1983: 124),⁵ en la introducció a les seues concordances, i Zimmermann (1997: 34),⁶ per a entendre un poeta, com a tot escriptor, s'ha de partir d'un treball filològic, de la comparació del lèxic usat amb el que tenia disponible i contrastar-lo amb la llengua normal de l'època per a veure la seua qualitat creadora.⁷ El propòsit de la meua ponència és analitzar, ara i ací, la llengua de l'obra de March en relació a la llengua de la seua època. Per a tal fi dividiré la meua intervenció en dues parts:

5. «L'obra de tot escriptor és una creació personal construïda amb els materials expressius que li forneix la llengua nativa. Una de les millors maneres d'estudiar l'estil d'un autor és comparar-lo amb la llengua del seu temps».

6. «Ser poeta és saber escriure, conèixer i manipular les refinades i exquisites possibilitats d'una llengua».

7. Per exemple, podríem comparar el seu lèxic reduït, unes 700 paraules, amb el de Corella, més de 8000 vocables diferents; el del *Tirant*, més de 6000; el de la *Vita Cristi* d'Isabel de Villena, 5000; i el de l'*Espill* de Jaume Roig, al voltant de 4000.

a) Visió del component lèxic i anàlisi de la disponibilitat lèxica de March.

b) Anàlisi de la morfologia i de la sintaxi de la primera part del segle XV a través de March.

Deixaré de banda en aquesta intervenció l'anàlisi dels recursos retòrics i poètics o de les fonts, aspectes ben estudiats en altres ponències d'aquest Simposi.

2. L'OPCIÓ LINGÜÍSTICA D'AUSIÀS MARCH

El que més s'ha destacat de March és la seua opció lingüística. Com han remarcat diversos autors,⁸ March fa en la poesia la mateixa tasca que va fer Ramon Llull en la prosa, és a dir, crear un llenguatge poètic nou. I per què? Perquè en ell es combinen diverses circumstàncies:

a) El miratge d'Itàlia on havia estat fins el 1925 i on va comprovar l'èxit i la maduresa del vulgar de Dante.

b) València, la seua terra, assisteix, juntament a una valoració del món ciutadà, a una desoccitanització de la llengua, o el que és igual, a una modernització de la llengua cancelleresca. Precisament a la fi del XIV és quan comença a triomfar aquesta modernització. En efecte, una nova mentalitat i una actitud més modernes i pràctiques buscaven noves formes d'escriure i d'usar un lèxic més cultista i alhora popular, més fresc i desimbolt, al mateix temps que eliminar els arcaïsmes i els elements caducs d'arrel occitana. El primer cultivador d'aquesta nova llengua serà Antoni Canals. El català de València començava a tenir un gran prestigi en la cort, substituint el llatí i l'occità. Ja un altre valencià, Jordi de Sant Jordi, va iniciar tímids canvis que la seua mort va impedir d'arredonar. March viu l'època més forta d'aquest canvi d'orien-

8. March feia en la poesia la mateixa funció lingüística que Ramon Llull havia fet en la prosa. Amb el canvi de llengua marcava el canvi de posició literària i el canvi de missatge literari. Aixó el va portar a seleccionar molt bé els neologismes i a elevar a la categoria literària mots que fins aquell moment havien viscut en el poble valencià. Canvia la llengua, doncs, per sinceritat poètica.

tació lèxica, que, des de València, s'estendrà a la resta de les terres catalanes.

c) Raons personals: March va decidir usar el català, de la mateixa manera que els temes de l'amor o la mort, per raons de sinceritat poètica i personal i per raons de proselitisme i de persuasió moral: ell vol fer una poesia intel·lectual, que siga compromesa amb la veritat, és a dir, amb els coneixements filosòfics, científics i teològics del moment, una poesia moralment compromesa amb els seus principis. Com diu Sanchis Guarner (1959-62: 88) «es un poeta filósofo y se halla poseído por el afán medievalista de moralizar».

d) Raons ambientals: March s'adona que el seu cercle cavalleresc cultiva la poesia trobadoresca i que, en canvi, no llig els tractats didacticodoctrinals, que s'aparta de la moralitat i dels coneixements filosòfics usuals, i pensa que, de la mateixa manera que Canals ha cristianitzat els clàssics llatins, ell ha de vehicular les seues idees morals i la nova mentalitat a través de la poesia. I per això canvia de llengua i usa el catalanovalencià, per mostrar als seus contemporanis el canvi d'orientació de la poesia, molt allunyada dels trobadors, però plena encara de reminiscències occitanes, per influir en els seus contemporanis avesats a aquesta tradició. Com ha dit Joan Fuster (1968: 218), «la seua tècnica retòrica i els seus temes bàsics pertanyen encara en bona part a l'òrbita de les creacions trobadoresques d'on ell els pren o els manlleva... El contacte amb Itàlia no atenuà gens aquest plantejament; hi afegí noves possibilitats, nous recursos a la destresa del poeta, però sense alterar-ne la primera conformació».

Per això fa una poesia narrativa, cerebral, científica, seriosa, supeditada a la finalitat didacticodoctrinal, científica, amb una abundant terminologia filosòfica i naturalista de filiació escolàstica, amb un lèxic realista, ben present en les obres del moment, com ha dit Rafael Alemany.⁹ No es troba en March ni passió ni senti-

9. «Sembla evident que tant Ausiàs March com la resta de personalitats literàries valencianes del segle XV coincideixen a fer una literatura encara molt inspirada en codis de valors

ment d'època, ni cap interès per la cadència del vers, la bellesa de la paraula, la gràcia i elegància de l'expressió, sinó una ètica i una concepció de la vida on l'amor a través del jo, per a donar-li més versemblança, fa de motiu conductor per contrastar-lo als missatges que vol donar-nos.

Aquestes quatre circumstàncies converteixen March en el gran innovador poètic del segle XV espanyol, com ha dit Archer.

3. EL COMPONENT LÈXIC

El poeta Ausiàs March, que sap usar i manipular les possibilitats de la seua llengua, desoccitanitzant-la, intentarà, doncs, transmetre el seu pensament amb paraules poètiques seleccionades, moralitzar i ensenyar divertint i amb plaer.

Així, com a hipòtesi, Ausiàs,

a) per la seua procedència, fill de la noblesa valenciana de la segona part del segle XIV, escollirà formes pròpies de la literatura aristocràtica i cancelleresca;

b) per la seua formació, en un moment de crisi dels valors de l'Edat Mitjana, intentarà usar un nou llenguatge, el poètic, per a arribar a gent del seu cercle, que ni sabien llegir llatí, ni usaven les obres moralitzants clàssiques.

Devia posseir en el seu *lexicon* mental un cabal lèxic ampli, una part apresada de viva veu de la seua família, del seu ambient, que anomenarem cancelleresca, és a dir, el lèxic literari i estàndard de primeries del segle XV, i una altra, presa de les seues lectures i dels seus models, que desconeixem, com diu Di Girolamo, però que a poc a poc van descobrint-se: ell coneixia la poesia dels trobadors i una bona part de les obres en vulgar de la seua època, com les *Històries Troianes*...

tradicionals i supeditada a unes finalitats didacticomorals d'arrel cristiana, per bé que substantiada a través de propostes que reflecteixen plantejaments estètics no exempts d'elements novedosos» (Alemany 1997: 10).

March, pels temes tractats en la seua poesia, pels models i per les tècniques que segueix i empra, pels destinataris de les seues obres –gent del seu ambient–, per la seua personalitat i sensibilitat, per l'ambient cultural que viu a la ciutat de València, i pel canvi de mentalitat lingüística que he assenyalat, només selecciona, tria, li acudeix a la ment, se li fa disponible, una part reduïda del seu *lexicon* mental, exactament com passa a qualsevol escriptor i a qualsevol parlant actual. Una anàlisi de la llengua de March mostra com l'actualització del seu corpus lèxic està d'acord amb una finalitat didàctica i tal vegada també estètica: la seua llengua és el llenguatge estàndard culte de la València de la primera meitat del segle XV, és a dir, el llenguatge dels qui voltaven per la cancelleria.

Però, per imitació dels tractats didacticomorals, com ara el *Recull d'Eximplis*, i pel seu afany de verisme i de persuasió, emprarà la seua llengua dins d'un diàleg continu del jo amb el tu, del mestre amb el deixeble, de l'amic amb l'amic, i, per tal motiu, un lèxic sedassat pel camp de l'oralitat, de la llengua parlada. És a dir, trobem, com ha dit Zimmermann (1997: 46), que usa la llengua quotidiana i familiar que parlava el senyor de Beniarjó. Açò es nota, sobretot, en les locucions i frases fetes. Com ha escrit Bohigas (1952: 127): «L'afany de veritat el duu a la confessió crua, a l'ús de termes pintorescs i de frases proverbials que no sols animen l'estil sinó que també augmenten el valor persuasiu de l'obra. Creiem poder dir que el color de la llengua poètica d'Ausiàs March ha estat posat al servei de la persuasió». El mateix autor insisteix en l'interés i l'originalitat de les comparacions de March, apreses tant de la predicació moral com de la poètica anterior.

Mai no trobem en March el trencament de l'equilibri, de la contenció lèxica: utilitza un lèxic precís, concret, adequat a la seua finalitat i, per això, com ha demostrat Hauf (1983: 124 i ss.), els mots més usats són *amor* (791 casos), *yo* (499), *delit* (354), *dolor* (334), *mort* (271), *hom* (305), *voler* (264)... Com usa tècniques discursives en la seua obra, emprarà, per exemple, *sí* –'així'– (782), *no* (2780), *qui* (924), *com* (600) i el verb *dir* (122) contra *escriure* (20).

Tot fa la impressió que March crega que aquest siga l'únic camí de convèncer i vèncer literàriament els seus contertulis i de convèncer els potencials descreguts lectors de la seua obra. Com Antoni Canals cent anys abans, bé per convèncer els incrèduls cristians necessita donar a les doctrines de sempre, a les tècniques didacticomorals, una vestimenta poètica, una nova manera de fer poesia.

Passem ara a comentar alguns dels lexemes usats per March, classificats per grups.

A) *Vocabulari cancelleresc*¹⁰

El component que anomenem cancelleresc es caracteritza pels trets de normatiu, tradicional i arcaic i d'estar format pel vocabulari administratiu, és a dir, les maneres d'escriure o de dir sancionades per l'ús reiteratiu i per la norma de l'administració i de la cancelleria (vocabulari jurídic, frases fetes...), pel vocabulari literari, rebut de la tradició literària cavalleresca, amorosa o religiosa transmés per les fonts anteriors, conegut i usat per la massa lectora i culta de l'època, i pel vocabulari tècnic, usual i necessari per a designar els instruments i les accions típiques d'oficis, arts, accions infantils, etc...

És a dir, tot plegat forma el lèxic rebut (tinga la procedència que tinga, però viu en la generalitat de la gent), el que hui anomenem estàndard, varietat i registre on podem encabir tota la seua obra, perquè March mai transgredeix aquest camp. Podem classificar tot aquest lèxic en dos grups: lèxic occitanitzant, més nombrós del que Sanchis, Riquer o Ferreres havien asenyalat, i lèxic català.

March es mostra un coneixedor precís del vocabulari cancelleresc, com demostra en tota la seua obra. Empra vocabulari d'animals: *abella, ruc, senglar, sardina, moltó, castor*; minerals: *estany, coure, acer, or*; del món vegetal (poc representatiu): *estremoni*; del

10. La metodologia que empre ací, la vaig assajar per primera vegada en Casanova 1994.

cos humà: *fetge, ventresca, ventrell, melsa*; de l'univers mariner: *ancora, bornar*; d'objectes de casa i cuina: *cassola d'arròs al forn...* tot per a contraposar-lo a les idees que vol transmetre.

A.1) *Vocabulari cancelleresc pres de la tradició occitana*¹¹

absença (1) (usa el sufix occità ença)

abuir(9)

afloxar (rima congosa) (116)

altruy (39)

arma (61)

asombrar de por = 'esglaiar' (112)

asombrar i deombrar (26)

assaborar (119)

aymia (2)

becayre 'signe musical que serveix per a anul·lar l'efecte del bemol' (55)

bran 'espasa' (9)

caracte (117)

carch (9)

cest 'aquest' (2)

crebant 'xoc' (89)

cusc (42)

departre (13)

drut (8)

empeccadar-se (24)

endurar 'estar privat, sofrir' (4)

escondit (8)

esperdiment (19)

esperdre (52)

exill (rima amb perill i mill) (59)

fayçons (102)

11. Cite els exemples lèxics o gramaticals usats en aquest treball pel número de poema, a partir de la versió de Pagès (March 1991).

gentil (23)
ges 'gens' (75)
granda (14)
greujós (102)
guaymentar (67)
lonyar-lunyar (11, 36)
maysó (102)
mercener (35)
mesprendre 'fallar' (108)
milans caç la ganta 'cigonya' (el *DCVB* el considera català) (64)
occasiós (34) (occitanisme morfològic)
och (102) (també era català fins l'època d'Ausiàs March).
plasent (1)
ponya-punya (32, 36)
presich (6)
quedament (17)
recont(13)
resclús (36, 97)
retener (4)
ribatge (68)
rictat 'riquesa' (7)
ris (54)
sallir (17)
sobreslaus (72)
soldader 'mercenari' (10)
suy (forma verbal del present d'indicatiu) (14)
taur (28)
vay 'espai' (121)
vaylet (68)
venge 'venja' (104)
vey (forma verbal) (12)
vezell (100)¹²

12. Els autors que han tractat March ja hi han assenyalat la presència occitana, però insuficientment: Riquer diu que en tota l'obra no arriben a 20 els occitanismes. Sanchis parla de la desinència *s* de nominatiu singular; de la pèrdua de la *n* en el grup *ns*: ocasiós,...

Es pot afirmar que la major parts dels mots catalans usats per March tenen el mateix ètim que els mots occitans, per la qual cosa és difícil esbrinar, excepte en els lexemes amb marques formals diferents, què hi ha d'occità i què de català en el nostre poeta. Dic açò després d'haver comparat tots els mots de March amb els registrats per Levy 1980. Per exemple, mots com *calfar*, *cordell*, *fibló* i *furtar*, que podem considerar valencianismes de March, vivien també a l'Edat Mitjana en el conjunt occità. Vocables com *acertar* o *derramar*, que podrien ser castellanismes, també són coneguts en occità.

A.2) *Vocabulari cancelleresc català*

abellir (58)
 acabalar (48)
 acuitar (11)
 afany (12, 126)
 agror (113)
 ahirar (70)
 ahuyr (12)
 alans (110)
 albufera (116)
 alguazir (10)
 àls (48)
 alt 'gust' (119); altar (48)
 allens (92)
 allongar (11)
 amargor, lo (128)
 amistança (92)
 àncora (2)
 anyell (103)
 apellar (1)

Alguns dels occitanismes indicats per Ferreres no ho són: *defés* 'prohibit', *tortra*, *talent*, *desert*...

assats (2)
assiure (52)
atirar (30)
atràs (128)
aturar (21)
aulesa (41)
aurella (102)
avar (118)
avivar (87)
aydar (83)
barranc (38)
bestraure (87)
bla (44)
branxet (64)
bresca (54)
brotar (13)
bugada (100)
burch (71)
búxola (102), brúxola (113)
buyt (102)
ca (100)
cadena (71)
castich (18)
cavorqua (41)
cech (18)
cep (71)
cera moll (120)
cercar (73)
cervo (64)
cloure (92)
conclusió (127)
continua (3)
coure (38)
croar-se (14)

cura 'alerta' (14)
 d'uy més (60)
 davall (109)
 degú (22)
 desalt (2)
 desamich (11)
 desdeny (33)
 desesser (112)
 desgrat (116)
 deshonest (34)
 desseixir (55)
 discernir (128)
 dida (42)
 dintre (90)
 dolentia (112)
 domdar (50)
 eixir (1)
 empaig (92)
 empényer (14)
 encalçar (63)
 endeny 'indignació' (4)
 ensutzar (42)
 enterrompre (113)
 entregue (38)
 entreposar (14)
 enug (55)
 envolpar (2)
 envoltar (15)
 enyorament (1)
 esbalayt (97)
 escalfar (15)
 escampar (4)
 esclatar (116)
 escombrar (26)

escur (39)
esmendar (113)
espavén (96)
estorçre (24)
estort (1)
estranger (11)
estranyedat (55)
estrényer (14)
exellar (112)
exorbar (34)
famolent (126)
fastig (18)
felló (126)
fembrer (106)
fényer 'fingir' (14)
fermetat (1)
ferr (87)
fetge (119)
fexuch (47)
fichte (41)
fluix (subst.) (87)
flum (42)
foll (31)
fretura (64)
fugent (63)
gayre (92)
glaç (15)
gorja (87)
guardonar (18)
guarir (13)
guay 'ay' (15)
guineu (111)
importú (128)
inclinat (36)

individuu (128)
 instant (91)
 invocar (66)
 jaquir (4)
 jaure (1)
 jutgat (1)
 laces (en plural) 'llaç' (49)
 lagost (42)
 languir (116)
 lassar (116)
 laurador (80)
 lec (90)
 lexant (5, 100)
 madur (114)
 mestre (71)
 magresa (2)
 maldir (8)
 mancha (7)
 manifest (35)
 martre (13)
 melsa (119)
 membrar (61)
 menyscabar (73)
 mesquí (87)
 mijans (120)
 mils (12)
 minvar (93)
 mordre (34)
 mos (1)
 mundar (44)
 muntar (87)
 muntiplicar (18)
 mutació (126)
 nadar (105)

nan (40)
nosa (87)
noure (92)
objecte (116)
ocell (93)
onta (72)
opinió (62)
oportú (105)
oradura (31)
orb (55)
oy (90)
palesa (17)
palpebra (28)
paor (18)
pech (23)
peguea (7)
péixer (104)
penell (30)
percaçar (26)
perllongada (72)
polpa (2)
pom (26)
ponderós (106)
popular (126)
pregon (39)
prim 'primer' (71)
propòsit (128)
prous (30)
pugés (128)
purna (116)
qualque (70)
quisque (94)
ràbia (117)
rama (26)

ranch (6, 91)
 raxa (87), raixa (118)
 raygar (42)
 rebellar (65)
 rebel·le (94)
 renart (30)
 renech (128)
 renyar (4)
 replet (42)
 reptar (9)
 requerre (15)
 revoldre (70)
 rocegar (105)
 roure (106)
 sadollar (14)
 sanglot (128)
 sardina (100)
 sem (21)
 sender (6)
 senglar (110)
 sensual (103)
 sentència (126)
 sobrar (72)
 sojornar (1)
 soport (17)
 sorbir 'xuclar' (33)
 subdít 'sotmés' (123)
 subtilitat (87)
 sus (71)
 suspició (126)
 tall 'disposició del cos' (23)
 tànyer (20)
 tastart (30)
 temporal de tempesta (2)

test 'cap' (15)
testa (68)
torb (94)
tost (6)
trahiment (28)
tremolament (69)
tremolar (84)
trufar (9)
ultracuydat (6)
vacil·lar (105)
vagabunt (76)
varietat (118)
vedat (7)
veixar (20)
ventrell (26)
verme (33)
vermell (58)
vespre (91)
vexell (126)
vil (103)
vista losca (128)
volp (103)
volpell (78)
vòmit (94)
xaloch (46)
zel (15)

B) Vocabulari cultista

El component cultista ve caracteritzat pels trets d'imitació de la norma llatina i d'innovació en la llengua vulgar. Està format pel vocabulari llatí introduït a partir de les fonts llatines usades i explicat generalment per *variatio* sinonímica o per combinacions binàries. Es pot subdividir en rellatinitzacions formals, llatinismes

semàntics i llatinismes crus, a més a més d'elements propis del sistema retòric llatí amb un conjunt de mecanismes sintàctics.

L'obra de March presenta molts cultismes, la majoria ja introduïts dels del món de la seua classe, però pocs cultismes novetosos, la majoria són presos de l'Escolàstica: *col·lació*, *opinionàtic*, *natural*; en altres casos crea mots abstractes: *rictat per riquea*, *venible per esdevenidor*, *amable per amador*.

Cultismes introduïts per l'autor, sense especificar-ne el tipus:

abilitar (73, 118)

abstracte (subst.) 'idea abstracta' (117)

abusió (71)

aflictar (87)

amor (a Júpiter) (65) (accepció clàssica llatanisme semàntic)

aprensió 'concepte simple d'una cosa' (128)

astució (105)

astut (111)

atribular (104)

atricció 'dolor' (105)

autèntich, test (112)

balbucitar (69)

carestió (20)

cataracte (92)

coit (106)

concitar 'agitar' (100)

consultar (113)

decrepitut (94)

diminuhir (85)

discord (75)

ecçés (120)

efecte (113)

emanar 'provenir' (105)

experimentar (34)

felix (om) (105)

fènix (18)
gigant (40)
indiferent (128)
interior (106)
irascible (105)
justificar (72)
medecina (66)
mencionar (102)
miracle 'espill' (23) (llatinisme semàntic)
misericorde (105)
mixte (117)
obstacle (112)
opinionàtic (94)
orrupte, en (55)
parcial (46)
penir (96)
philosofe (subst.) (18)
piatat (66)
plagar (66) (llat. sem.)
pleversis (113)
praticar (65) (llatinisme semàntic)
precís 'definit, predestinat' (35)
punctura 'molèstia' (14)
relaxar 'deixar anar' (121)
repropi 'poc o gens disposat a fer una cosa' (112)
secundar 'ajudar' (87)
sitiament 'situació' (91)
sospirar (30)
subalterna (112)
superior (món jusà i) (107)
vari (moviment) (113)
vegetal 'ser que vegeta' (126)
vestiari 'vestuari' (100)
viril (104)
volició (128)

C) *Component popular*

Ve caracteritzat pels trets de tradicional, col·loquial i d'ús literari nou. Està format per:

a) Mots patrimonials, és a dir, transmesos per via oral de pares a fills des del llatí, o creats aplicant els mecanismes de derivació interns.

b) Mots col·loquials, és a dir, que vivien en la llengua col·loquial fins aquell moment, incloent-hi els mots forasters (arabismes, aragonesismes) introduïts per via popular.

c) Mots emergents o elevats a la categoria literària recentment, pel mateix autor estudiat o per contemporanis seus.

En contra del que diu Sanchis Guarner, March no usa elements populars aliens al llenguatge dels cavallers i senyors. És un lèxic mesurat, en el qual no hi ha lloc per als mots emocionals i afectuosos, ni per als mecanismes derivatius com els diminutius o les onomatopeies, a diferència de sant Vicent, Villena o Corella. Les locucions o alguna onomatopeia que usa són pròpies de la seua gent i del discurs didàctic que empra. No usa tampoc cap tècnica per a crear nous mots.

Crec, en canvi, que tots els popularismes que utilitza formaven part del seu corpus lèxic i del seu ambient. Això es veu sobretot en l'ús de les variants formals dels lexemes usats, la major part de les quals tenen una llarga tradició escrita, ja des del segle XIV (*mitat, sancer*); o en els arabismes: usa els que ja estaven introduïts en la literatura de la seua època, com *afalac, mesquí, alguazir*, però no n'empra cap de nou; o els germanismes, abundosos com era normal en el llenguatge de la seua classe: *aguay* (1), *esquivar* (34), *gayre, guanyar* (33), *guardar* i *guardó* (66), *guarir, guineu jaquir, seny* (33). March encara fa ús de germanismes que després Corella o Martorell bandejaran.

Pel que fa als castellanismes, no en trobem més que un pocs i tots propis de la classe social de l'autor. Encara estem lluny de la segona part del segle XV quan comença la penetració de castellanismes per baix, per la classe popular, i per dalt, per la noblesa. El

castellanisme mostra una dinàmica del lèxic valencià, el seu enriquiment, com si es tractara d'un llatinisme més, a partir del lèxic popular dels emigrants castellans i aragonesos a València (*rohido, arrastrar...*, no usats per March) i del lèxic cultista de les classes altes, castellanitzades, que començava a introduir-se en l'època de March (*despedir, aposentar, recibir*).

March fuig dels mots col·loquials expressius o imprecisos. Per exemple, no usa pràcticament cap dels lexemes d'aquest tipus que trobem en autors contemporanis, com Roig, el mateix Martorell o Gassull: *sancerro, enconar, escalivar, fer el desmenjat, llesca, remugar, rampellament, ahucar, corfa, a usades, recialles, a soles*, el sufix *-ejar, tifell, rebombori*.

C.1) Popularismes introduïts per March

- abciach (102)
- acaçar (35, 92)
- acarar (190)
- acurtar (100)
- afalliment (128)
- aflamar (66)
- afonar (87)
- afrenar (101)
- afront (128)
- afustar (75)
- agreplor (126)
- agreplorar (112)
- albir (44)
- aldeà (15)
- allisar (24)
- animós (87, 107)
- arrapar 'amb la mà' (18)
- asseer (106) 'assiure'
- atraçar 'procurar, causar' (35)

atrivença (104)
 badoch e grosser (110)
 barat 'canvi' (106)
 barbull 'soroll fort' (104)
 bastar (33)
 bastart (103)
 bategar 'agitar-se'
 bè 'corder' (41)
 bequada 'ocell *scolopax rusticola*' (42)
 bomba (6)
 bombament (106)
 bramar (41)
 brut 'animal irracional' (44)
 cabalós 'ric' (102)
 calfar (111)
 campar 'viure bé' (5)
 campestre (87)
 cansar (32)
 cara de terra (92)
 celós (si molt amau) (89), celosa (87)
 coissor 'sensació de coent' (34)
 consemble (117)
 contornar-se (92)
 cordell (87)
 corrons de sa roda (24)
 cunçament (42)
 cuyçor (34)
 decantar 'inclinat cap a un costat' (102)
 demillar 'perjudicar' (24)
 derrobar 'despullar' (42)
 desaferrar (20)
 desar (98)
 desavantatge (21)
 desbarrada (41)

descuyt (104)
desengruixar (87)
desfalagar (75)
desfavor (66)
desnaturar 'apartar-se d'allò a què es tendeix' (114)
despit (55)
despitar (73)
despocar (72)
despulla (100)
destermenar 'extirpar' (100)
desvehinar (118)
embadalit 'suspès d'ànim' (27)
embaçar (87)
embronchar (121)
enardir (12)
enferm (71)
engrunar-se (87)
ensortir (69)
entèrior (forà y-) (106)
entitolar (44)
entreforçat (126)
entrenyorar (87)
entrevall (128)
envolpar (2)
enyor (93)
ermini (103)
escandall (76)
escull (101)
escurçó (34)
espoquat (44)
estol (90) (nova accepció)
estremoni 'herba pudenta' (128)
falaguera (11)
fantasiar (18)

fartar (32)
 fibló (105)
 forja (116)
 fortunal (66)
 fosc (23)
 furtuyt (1)
 fus (121)
 galant vell (122)
 garró (118)
 gelós (46)
 glay 'por' (27)
 glob (127)
 grahó (3)
 grech (46)
 guayment (15)
 insturment (128), esturment (8) (Variants formals)
 jaella (49)
 jovencell (122)
 lagost (42)
 lista (23)
 luir (111) (nova accepció)
 llenegar (108)
 llenta (16)
 llidó (101) (variant formal)
 lliga 'unió harmònica' (98); 'porció de metall' (94)
 malifet (53)
 manch (79, 84)
 manta 'mantell' (64)
 marsit (91)
 mart (103)
 medrar (1), desmedrar (87)
 migs 'mitjans' (106)
 mijançant (44)
 món (65) (sentit metafòric)

naucher (104) (variant gràfica)
noure (13)
nuu cech (66)
pahir (26)
pauruch (1) (variant formal)
ponent (40)
por (41)
pulguó 'febre aguda' (102)
puncell (17)
quadrell (17)
ranciu (121)
rapàç (80)
redolar (58), arredolar(70)
refús (19)
remijar (113, 118)
renom d'ardit
renyar
returar 'aturar' (128)
reverç (113), revés (adj) (110)
revers
revoltar (105)
roch (de l'escac) (106)
saboria
saboriment (126)
sagramentejar (114)
sangonent (79)
sans o entacat (128)
sensgrat 'ingrat' (84)
si (102)
sobresalt 'molt de plaer' (2)
sodegar la porta (5)
sortir (2, 105)
suna (36) (arabisme)
tast (100)

tèbeu 'moderat' (62)
 tema 'idea fixa' (92)
 temps 'trep' i 'punt de duresa i elasticitat de l'hacer'(18)
 tentar 'intentar' (27, 86)
 terçanell (103)
 terreny (adj.) (107)
 timpa 'precipici' (31)
 tocar a la porta (20)
 toch 'tacte' (92)
 Toni (107)
 torn (22)
 trabucar (59)
 trava (100)
 trenc (87)
 triha (27)
 trompar, lo 'proclamar' (41)
 udulament (11)
 vantament (48)
 vellart (126)
 viscaí
 vogí (24)
 voltar (boltar) (17)
 voltar-se 'tornar arrere' (113)

C.2) Castellanismes:

acertar (119). Podria ser també un occitanisme en March.
 buytre (13)
 coxo (99)
 derramar (92)
 dessasentar (49)
 folgar (44)
 pich d'abella (128)

C.3) Locucions:

- a bandó (55)
- a bastament (67)
- a la perfi (4)
- a poch a poch (37), poch a poch (26)
- a quatre peus (99)
- a taula mesa (16)
- anar al davant (39, 78)
- anar badant (106)
- anar d'escolt (38)
- anar en cabells (79)
- anar en colls d'hòmens en andes (113)
- caure plegat (83)
- cridar per nom propi (42)
- dar a entenent/ dar a entendre (69, 106)
- de continu (39)
- de tot en tot (104)
- deu haver (30)
- en amagat (119)
- en general (113)
- en generalitat e en particularitat (120)
- en gros (113)
- en pensa·m roden (36)
- en saborit sentiment (100)
- fer del regle falç molt corba (105)
- fer estrop (126)
- fer l'acos (99)
- fer palés (42)
- fer past (99)
- fer plega (75)
- fer sull (126)
- fer un born (128)
- forja no sent purna (117)

la velledat en valencians mal prova (112)
 les més 'la majoria' (68)
 mancha bufant orgue fals no ret fi (7)
 mans juntes (66)
 mostra què-s de tu (96)
 muntar al bè (18)
 negre forment no dóna blancha pasta (6)
 no tindre a gran bomba (7)
 oir d'orella sorda (104)
 parlar estronch (128)
 pèls fora mida (42)
 pendre tal born 'direcció' (38)
 pensa munti rey (6)
 per consegüent (107)
 per lo menys (66)
 plegar ab un sol cop (plagar) (93)
 que si pèl rau no squinça (117)
 qui menja carts no és dejú (126)
 qui no pren conduyt mor-se de fam (126)
 renom d'ardit (30)
 saber greu (17)
 sabor d'agreie dolç (19)
 ser més pech que ruch (106)
 sortir una entitat de la lur massa (113)
 star cadena a colls (106)
 ta, ta, ta (126)
 tirar l'estrop 'perdre la paciència' (127)
 trobar embarch (114)
 trobar sostret (126)
 ull clu (22)
 un forn cohent un pa (38)
 un oronell l'estiu no denuncia (104)
 va-e-ve (120)
 valdre un pugés (128)

veure a l'enderroch (126)
voluntat dejuna 'privada' (100)
vull e desvull (19)

C.4) *Sufixos i prefixos:*

-ejar: parejar (72), dolorejar (99), proejar (74).

-able/-ible: airable (113), cansable (33), concupiscible (92), conexible (112), encansable (92), fartable (108), irascible (105), plaible (97).

-dor: junydor (60), mentidor (59), sentidor (120), vorredor 'avorridor' (110).

-art: tastart, vellart.

-sobres: sobresalt (34), sobresamant (120), sobresdolor (16).

L'aportació lèxica i fraseològica de March a la llengua, a pesar del reduït corpus utilitzat, és important.

D) *El dialectalisme en March*

Coromines, Colón i Ferrando han assenyalat que «no és sinó amb el *Tirant lo Blanch* i *l'Espill* que per primera vegada en les nostres lletres es dona un trencament conscient si bé molt relatiu quantitativament i qualitativament, amb la koiné cancelleresca, puix que, amb el propòsit d'acostar-se a la parla viva, els seus autors incorporen a les seues respectives obres literàries particularismes fonètics, morfosintàctics i lexicals que permeten de situar-los en un lloc i en un moment concret de la geografia lingüística catalana: les terres valencianes...» I afig Ferrando: «suposen totes dues obres, i no casualment, un trencament conscient amb les modelitzacions literàries anteriors de gènere o factura semblant».

Ja en el meu article «Llengua popular i llengua col·loquial al *Tirant*» (Casanova 1994) afirmava que en aquesta obra es troben dialectalismes des del punt de vista de hui, però no des de la mentalitat, l'actitud ni els coneixements de Martorell, des dels

quals no són més que popularismes o mots i formes usades per la gent del seu grup social a la València del moment que l'autor eleva o manté a categoria literària.

L'obra de March és anterior a aquesta obra; per tant hem de preguntar-nos si March usa dialectalismes o no i si té consciència o voluntat d'usar-los.

Valencianismes:

- acaçar (35)
- afonar (87)
- albufera (116)
- alguatzir (10)
- amprar (107, 112)
- amprendre (17, 60, 74)
- aplegar 'reunir' «a tots aquells qui a tu s'apleguen» (105)
- calfar (111)
- fadrí «l'home vell volia ser -» (83)
- fondes rahels (92)
- juriste (106)
- lauger (14)
- malahir (35). Maleyt (119)
- maravella (21)
- plegar 'arribar' (106)
- sancer (94)
- verdader (6, 39)

Una anàlisi mostra com tots els dialectalismes emprats eren generals en la societat valenciana, almenys des del segle anterior. Per tant podem arribar a la mateixa conclusió que en el *Tirant*: March empra la llengua que tenia a l'abast.

Posseïdor d'un ric domini de la llengua i d'una bona precisió semàntica, Ausiàs tria els lexemes que creu adequats per al que

vol dir o traduir, alguns dels quals s'estaven obrint pas a la València del moment.

Ausiàs no té voluntat dialectalitzadora, però, en introduir els mots del seu temps i del seu lloc, emprà variants diatòpiques que en altres parts del territori català ja no s'han creat, almenys en el català oriental.

És a dir, March no té cap pretensió dialectal com tampoc no la té popularista: la seua finalitat és ornamentar la seua poesia amb una sintaxi i un lèxic llatinitzant que anara d'acord amb les noves modes que ell considera convenientes d'introduir-hi, però, a pesar seu, nosaltres podem veure com per sota d'una llengua literària rica, per davall d'un Segle d'Or de les nostres lletres, el català escrit anava dialectalitzant-se i separant-se de la cada vegada menys unificadora cancelleria. És sense lloc a dubtes en aquest segle quan comença a formar-se una variant valenciana amb una forta personalitat, amb un dialecte, que seguirà el seu camí diferenciador juntament amb el d'altres variants del català, fins a arribar a la fi del segle XVIII, època de consolidació dels dialectes catalans, i al segle XX, època de nova confluència dels nostres parlars sota una «nova cancelleria», la normativa i el contacte interdialectal entre les terres de parla catalana. En March, però, aquesta dialectalització encara està continguda, encara és incipient, i això sobretot per la llengua del grup social al qual pertany l'autor i per la seua finalitat poètica i moral.

E) El lèxic de March, entre l'occità i el català

Una anàlisi contrastiva català-occità del lèxic emprat per March mostra els següents casos:

-Mots emprats a l'occità: *cusch, retener*.

-Coincidència lexemàtica entre les dues llengües: *abellir, aconortar, acuytar (acochar en occità), afany, ajustar, amagatall, apetir, arrapar, arredolar, assentar, clucar, cordell, crosta, empentar, fadrí, losc, ponderós, vailet*.

-Mots catalans que sembla que no existeixen en occità: *abciac, acaçar, afalac, agró, albufera, alguatzir, anap, astut, barranc, bestraure, cansar, faena, falaguera, fartar, lidó, orrupte, oronell, pilgó, ruc, sodegar, xaloch...*

-Mots que he classificat d'una manera i que, per la seua existència en occità, podrien ser interpretats com a occitanismes: *acertar* (mot usat també pel *Tirant*, és viu en occità medieval); *afonar* i *fondes* són valencianismes que March va poder usar no perquè foren generals a València, sinó per la seua existència en occità. Escriptors com Corella també els usen; *animar* i *animós* 'coratjós' pot haver propiciat la creació d'*ànimo*; *barbull* 'soroll fort'; la variant *calfar* és també occitana; *derramar*, més que un castellanisme, pot vindre de l'occità i significar 'arruïnar'. *Fibló* i *furtar* viuen també en occità, de la mateixa manera que la variant *mitat*.

En tot cas, jo crec que excepte en el primer grup, en la resta Ausiàs usa aquests mots i no altres perquè són vius dins de la tradició catalana escrita i oral.

4. EL COMPONENT MORFOSINTÀCTIC

A pesar d'haver-nos arribat l'obra de March a través de còpies del XVI, es pot dir que reflecteix la morfosintaxi de la segona part del XIV i primeries del XV. És la llengua de la cancelleria, la mateixa que la d'Antoni Canals. Només usa occitanismes i arcaïsmes del moment per necessitats de rima i de mesura del vers: *ulla 'cap', àls, mills, cell, sí 'així'*. Fem-ne una lleugera descripció de casos estudiats monogràficament:

a) Article i demostratiu: *Ço que* (1, 8), *est* (37), *aquest* (13), *lo que* (12), *lo qui* (23), *lo per què* (99), *cell qui* (1, 21), *cest* (2), *lo millor* (1); *mon voler y el de ma dona jau* (21), *amor y el que sentir solia* (118), *(lo) mos com és lo de Amor* (34), *per complir el /ell/ que l'om mester ha* (106), *jo so tal com lo de qui e parlat* (110), *lo de la carn* (120) *lo de cor flach* (112). Presenta les formes del seu temps.¹³

13. Me n'ocupe en el treball «Del demostratiu a l'article: del *ço* a *lo que*», en preparació.

b) 2a persona del present d'ésser: *tu est* (4), *tu ets aquella scala* (113) (en tots els ms). Hi destaca l'aparició de la forma *tu ets*, documentada fins ara al segle XVI. Si fóra de March i no d'algun copista estariem davant del primer testimoni valencià de *tu ets*, anterior a la forma *tu ests* de Jordi de Sant Jordi, Corella o Amiguet, i ens hauria de fer pensar en la hipòtesi que *tu ets* vinga directament de la forma occitana *ests<estis*. Esperem trobar més documentació per canviar la hipòtesi anterior.

c) Preposició i conjunció finals: *per a dida* (42), *tot l'àls és bo segons a què serveixi* (71), *no sé a què-m servesca* (105), *per a sempre* (92), *amor, no veig a què-m profite* (117). Trobem ja assentada la forma *per a*, però no la conjunció *per a que*, com tampoc no hi és al *Tirant*.

d) a + CD: *yo so celosa si molt amau a Déu* (89).

e) Incoatiu: *convertex* (1), *convertesca*, *elegesch* (4), *enseguesch* (9), *no-m percebesch* (44), *esbaesch* (70), *fenexen* (20). A diferència dels autors posteriors l'incoatiu manté les formes cancelleresques en *e*.

f) Present d'indicatiu: variació entre *desige* (8) i *desig*, depenent de la rima; *obre 'obri'* (104). Imperfet d'indicatiu i condicional: ara és potencial i conviu ja en les formes en *-ria*: *trobara* (18). Hi destaca la forma *dia 'deia'* (70), que, si no es tracta d'una errada de transcripció, seria la forma més antiga d'aquesta forma verbal valenciana.

g) La terminació valenciana *-rs> s*: *grossés*, *plaés* (1), *pagés*, *honós* (126), *desplaés* (126), *graners*, *dolós*, *pilàs* (126). Després es recuperarà la *r* a València, no en la resta del català.

h) Variació entre el sufix *-ea/-esa*: *bellea* (5), *fortalea* (112), *perea* (23), *soptilea* (23) i *saviesa* (5). La rima és la que decideix la forma. En oposició Corella mai no usa *-esa*.

i) Ús dels sufixos occitans *-ança, -ença*: *absença* (1), *ligança* (19), *habundança* (19) (rima amb *sperança*), *potença* (32), *sofirença* (112) *substança* (18).

j) Comparatiu occità i català medieval amb *com a*: *ans m'entorn com a mut*; *calle com a mut* (91); *ans com a mort està* (23); *ardits com a*

lleons (106); *ha servit com a nicis* (112); *van com orbs* (108); *estar com malalta* (116); *luny d'est com a reprovats* (128).

I) Variació entre les grafies TL i TLL: *ab tes butlles* (112) (ms *butles*) (rima amb *anul·les*); *vetlla* (87) (rima amb *cetla*) (ms *vetla*). No crec que existira encara la variant fonètica del català del principat *vetlla*. En tot cas, de segur que no era la grafia de March.

II) Verb *dir* amb el valor antic: *yo so aquest que-m dich Ausiàs March* (114); en oposició al *Tirant*: *A mi dien Tirant lo Blanch*.

5. CONCLUSIONS

a) València es converteix al segle XV en la capital cultural i econòmica de la Corona d'Aragó, en el lloc de màxim conreu i esplendor literari de la llengua. Dos estils i dues maneres de concebre la literatura conviuen i s'enfronten: l'artitzat de la valenciana prosa que arriba al seu cim amb Corella i el realista de Jaume Roig i els poetes satírics valencians. El primer, practicat pels humanistes i aristòcrates; el segon, per burgesos i gent ascendent socialment, però els dos coneguts pels dos bàndols. March està al marge dels dos estils per la seua època, per la seua formació i per la seua finalitat. Ell crea un estil nou entre la tradició trobadoresca i els tractats didacticoreligiosos i empra de cada moviment el que millor s'ajuste al jo poètic i al seu discurs líric en busca d'aconseguir la seua finalitat moralitzant: posarà en vers, però de manera magnífica, els diàlegs, les metàfores i les comparacions de la literatura didàctica.

b) El lèxic de March és el lèxic del seu estament social i de la seua època: pres i triat del seu repertori o *lexicon* personal, de l'etapa de formació i de les fonts que usava, la majoria presents ja en el seu grup social, com mostra el fet que es trobe escampat en la majoria d'escriptors del moment i anteriors. Un lèxic en transició antic-modern: per això trobem tant de doblats com *cal-far / escalfar*.

c) La morfologia de March és majoritàriament la general en les classes mitjanes i altes de la societat valenciana de la primera part del XV, època en què estaven a punt de triomfar definitivament alguns dels trets que particularitzen el valencià actual. En sintaxi, en canvi, només en algunes ocasions afloren alguns dels trets que començaven a estendre's per la València del moment, com l'ús d'*a* + CD.

d) March, com Martorell o Villena, usa el lèxic popular propi de la seua classe, sense voluntat d'innovació literària en aquest aspecte. Dins del lèxic popular podem trobar una sèrie de lexemes, de variants formals i de trets morfològics, que des dels coneixements de hui considerem dialectalismes valencians. Però ell, ni per formació, ni per mentalitat, ni per temàtica pretenia fer cap innovació en aquest camp ni acostar-se al parlar del poble. Ell escrivia amb el material lingüístic que coneixia, el de València, elevat a categoria literària pels seus antecessors i per ell, i clar és, aquest havia seleccionat una sèrie de lexemes, de variants formals i de trets morfològics que comencen a triomfar en valencià, absents de la resta del català, almenys del català oriental.

e) El mèrit principal de March és doble. En primer lloc, haver sigut el creador de la poesia en català, haver abandonat, no tan radicalment com s'ha dit, l'ús de l'artificiós occità per a fer poesia, com Llull va fer amb la prosa, d'acord amb la seua finalitat didacticomoral. Molts dels seus mots, els tria perquè viuen en la tradició occitanitzant. En segon lloc, perquè ens ha donat una obra perenne, per la manera en què està escrita i sobretot pel seu contingut, ja que els temes tractats han interessat sempre l'home, encara que enfocats des de punts de vista diferents. La seua poesia és una enciclopèdia didàctica, científica i religiosa en vers.

f) A pesar que els manuscrits i les edicions de March que ens han arribat són del XVI, considere que reflecteixen totalment la seua llengua i la de la seua època.

g) March és un autor encara medieval per la llengua usada i per la temàtica de la seua obra. Està més prop de sant Vicent

Ferrer que dels escriptors valencians del segle d'or, com Martorell, Corella, Villena o Jaume Roig.

EMILI CASANOVA
Universitat de València

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ALEMANY, Rafael, ed. (1997), *Ausiàs March: textos i contextos*, València/Barcelona, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana/Departament de Filologia Catalana de la Universitat d'Alacant/Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- ALEMANY, Rafael/Vicent MARTINES (1997), «Bibliografia d'Ausiàs March», dins ALEMANY 1997: 365-408.
- BADIA, Lola (1997), «Ausiàs March i l'enciclopèdia natural: dades científiques per a un discurs moral», dins ALEMANY 1997: 31-57.
- BOHIGAS, Pere (1952), «Introducció», dins Ausiàs MARCH, *Poesies*, I, Barcelona, Barcino.
- CASANOVA, Emili (1994), «Llengua popular i llengua col·loquial al *Tirant lo Blanch*», dins Antoni FERRANDO/Albert HAUF (eds.), *Miscel·lània Joan Fuster*, VIII, pp. 119-138.
- COLÓN, Germà (1997), «*Mas no·u fa en orrupte* (Ausiàs March, LV, 4)», dins Germà COLÓN, *Estudis de filologia catalana i romànica*, València/Barcelona, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana/Publicacions de l'Abadia de Montserrat, pp. 53-59.
- DI GIROLAMO, Costanzo (1996), «Medievalisme i modernitat d'Ausiàs March», *Els Marges*, 57, pp. 5-13.
- FUSTER, Joan (1968), «Vigència d'Ausiàs March», dins *Obres completes*, I, Barcelona, Edicions 62, pp. 213-247.
- FUSTER, Joan (1976), *La decadència al País Valencià*, Barcelona, Curial.

- HAUF, Albert G. (1983), «El lèxic d'Ausiàs March: primer assaig de valoració i llista provisional de mots i de freqüències», dins *Miscel·lània Pere Bohigas*, 3 (=Estudis de Llengua i Literatura Catalanes, VI), Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, pp. 121-224.
- LEVY, E. (1980), *Petit dictionnaire provençal-français*, Marcel Petit.
- [MARCH, Ausiàs] (1991), *Les obres d'Ausiàs March*, 2 vols., ed. d'Amédée PAGÈS, València, Consell Valencià de Cultura [facsimil de l'edició publicada a Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1912-14].
- NADAL, Josep/Modest PRATS (1997), *Història de la llengua catalana*, 2, Barcelona.
- SANCHIS GUARNER, Manuel (1959-62), «La llengua d'Ausiàs March», *Revista Valenciana de Filologia*, 6, pp. 85-99.
- ZIMMERMANN, Marie Claire (1997), «Construcció de la veu poemàtica i recerca del sentit», *Afers*, 26, pp. 87-102.
- (1998), *Ausiàs March o l'emergència del jo*, València/Barcelona, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana/Publicacions de l'Abadia de Montserrat.